

1800 romantik

Romansafton

ULRICEHAMNS KYRKA 11 NOVEMBER 2007

Elisabeth Feldt kommer ursprungligen från Dalum. Hon konserterar flitigt i kyrkomusikaliska sammanhang med en rik och omväxlande repertoar. Sin utbildning fick hon vid musikhögskolorna i Göteborg och Örebro och därefter i Piteå för professorerna Dorothy Irving och Matti Hirvonen. Elisabeth är bosatt i Göteborg och arbetar som sångpedagog på Helsingborgs folkhögskola.

Mikael Holmlund, med rötter i Umeå, avslutade sina pianostudier 2004 med diplomexamen vid Norges Musikkhøgskole. Han har deltagit i en lång rad festivaler och tävlingar och erhållit flera stora och betydelsefulla stipendier. Idag bor Mikael i Göteborg och är verksam som solist, kammarmusiker och ackompanjör, bland annat vid Barrat-Due Musikk institutt i Oslo.

Jean Sibelius (1865-1957)

Den första kyssen
Lasse liten
Men min fogel märks dock icke
Vilse
Säf, säf, susa
Var det en dröm?
Romance i Dess-dur op. 24 nr. 9

Edvard Grieg (1843-1907)

Sechs Lieder op. 48
Gruß
Dereinst, Gedanke mein
Lauf der Welt
Die verschwiegene Nachtigall
Zur Rosenzeit
Ein Traum
Bryllupsdag på Trolldhaugen op. 65 nr. 6

Johannes Brahms (1833-1897)

Intermezzo i A-dur op. 118 nr. 2
Wie Melodien zieht es mir
Wehe, so willst du mich wieder
Von ewiger Liebe
Meine Liebe ist grün

Richard Strauß (1864-1949)

Allerseelen
Nachtgang
Cécilie

Konserten är den sjätte i serien *Sjuhundra år på sju konserter*.

Nästa konsert
den 25 november
Idéhistorisk introduktion kl. 18.00
1900-tal kl. 18.30

Elisabeth Feldt, *sopran*
Mikael Holmlund, *piano*

Det rätta, det sanna och det sköna.

Den förnuftiga upplysningstiden fick förstås sin reaktion. I vanlig ordning gick litteraturen och bildkonsten före musiken och 1770-talets dramatiska Sturm und Drang-stämningar banar vägen för 1800-talets romantik. Synen på musikerna i allmänhet och komponisterna i synnerhet förändrades; från ett slags kulturella tjänstemän till fantasirika snillen med lysande begåvningar. Geniet fascinerade, vare sig det kändes igen i en vetenskapsman eller i en konstnär.

Konstmusiken utvecklades i två helt olika men viktiga riktningar. Stora konserthus byggdes där virtuosa stjärnor som solister framför allt större orkestrar strävade efter att övervinna kroppens fysiska begränsningar. Mästerviolinisten Paganini hör till de mest namnkunniga. Besatt han möjligen övernaturliga krafter?

Med industrialismen följde en framväxande medelklass och i de borgerliga hemmen musicerade man. Att barnen fick musikundervisning var ett sätt att befästa den stigande statusen i samhället och mycket passande var att spela på det moderna pianot. Stora mängder musik av alla kvaliteter komponerades och arrangerades och gavs ut i noter på de överallt framväxande musikförlagen.

Enligt dagens språkbruk skulle man kunna säga att pianot hade en demokratisk betydelse. Fyrhändiga versioner av operor och stora orkesterverk gav människor utan tillgång till konserthallar och stora teatrar möjlighet att ta del av repertoarskatten. Ännu idag är pianot i många hem en viktig symbol för trevnad. Få händelser sprider så mycket glädje i ett hem som en gäst som lockar liv i ett sedan alltför länge tiggande piano.

En romans brukar beskrivas som en tonsättning av en dikt för en röst med komponerad pianostämma – eller en optimal förening av poesi och musik. Musiken färglägger, förstärker och tolkar diktens ord. Lyriken inspirerar utövare och lyssnare till att se bilder och mening i tonerna.

Vi har hunnit ända till den sjätte etappen av sju i vår tidsrymdfärd innan vi fått höra sång på svenska. God äldre poesi på svenska finns ju, men inte förrän romantiken komponeras det musik till svensk lyrik som förmår mäta sig i ett internationellt perspektiv. Politiska och konstnärliga gränser har aldrig följts åt – även om de ständigt tvingas förhålla sig till varandra – och det svenska språket blomstrar under 1800-talet i det ryska storfurstendömet Finland.

Jean Sibelius förknippas främst med sina stora orkesterverk, men han hade också en förkärlek för de mindre formaten. Pianoromansen i Dess-dur börjar oskyldigt som en sång utan ord, men efterhand antänds gnistor som utvecklar en överväldigande energi.

Friskt och frejdigt är *Edvard Griegs* tilltal. Tonfallet är hjärtligt och osofistikerat på ett ärligt och uppriktigt sätt. Musiken är på en gång finlemmad och robust med påtagliga inslag av bondskhet – och är därmed full av okonventionella, effektiva och inte sällan provocerande enkla lösningar på komplicerade problem.

Hos *Johannes Brahms* är den intellektuella överbyggnaden framträdande på ett helt annat sätt. Han står nära den klassiska wientraditionen med starka band till Beethoven. I Brahms musik bor en säregen kombination av kraftfullhet och vekhet; ofta dynamisk men hela tiden inåtvänd. Brahms tränger sig aldrig på, men för den – lyssnare eller utövare – som vill stiga in i hans musik öppnar sig sällsamma rum. Att verken ofta har en emotionellt renodlad insida kommer tydligt fram i kvällens *A-durintermezzo*, vars tvekan och sårbara melodi låter sig övertygas om tröst och försoning i den trygga tretakten.

Genom hela sitt liv längtade Brahms efter ordnade yttre förhållanden, både vad det gällde arbetssituation och familjebildning. Han fick möjligheter härtill – arbetsmässigt till och med ofta – men under dessa perioder blev han omedelbart rastlös och ohållbart olycklig. Hans längtan drev honom till uppbrott på uppbrott från den trygghet han så hett önskade dessemellan.

Senromantiken har en typisk representant i *Richard Strauß*. Tonspråket är mystiskt och flytande. Långspunna melodier inbäddade i krånglig kromatik tar hisnande harmoniska vändningar. Att lyssna till Richard Strauß sånger är inte helt olikt att sova i en vattensäng. I unga år komponerade han mycket experimentellt; utforskande tonalitetsens allra yttersta tassemarker. Sångerna blev enklare och vackrare ju äldre han blev.

Ingen har skrivit för sopranrösten som Richard Strauß. Och sopraner låter väldigt olika – en del kvittrigt glittriga medan andra passar bättre för långa linjer med ett större siktdjup. Hos Strauß finns sånger för alla som är underbara att sjunga. Fantastiska texter gör det lätt att minnas att livet är ett och helt och att det mellan dess andliga och världsliga dimensioner inte finns någon gräns.

Elisabeth Feldt och Mikael Holmlund